

FRANSA'DA YAŞAYAN TEK DİLLİ VE İKİ DİLLİ ÇOCUKLAR VE GENÇLERİN OKURYAZARLIK ETKİNLİKLERİ

Mehmet Ali Akıncı

1. GİRİŞ

Okuryazarlık yazılı metinden bilgi edinebilme becerisidir. Bir diğer tanımda ise yazıdan alınan mesajları kodlama yeteneği olarak da ifade edilmiştir. Her bir toplumda, okuryazarlık güçlü bir statü ve kişiler için ekonomik, politik ve sosyal fırsatları geliştiren bir araç olarak algılanır. “Dil azınlık üyelerinin nispeten güçsüz ve ayrıcalık altında olduğu yerlerde edebi okuryazarlık, toplumsal grupların ve kişisel güçlenmenin yanı sıra kişisel gelişim için de ana unsur olarak kabul edilir.”(Baker,2001) Sanayileşen ülkelerdeki değişen nüfuslar, yazılı üretimi ve ana okul sisteminden farklılaşan dil ve kültürlere sahip ailelerin çocuklarının okuryazarlıkla ilgili yeteneklerini anlamayı zorlaştıran bir etki yaratırlar. Aslında göçmen ailelerin dil etkinlikleri onların ev sahibi ülkede yaşayıp çocuklarının orada büyümesi ile gelişim gösterir. Sonrasında aileler ana dilin devamı ile ilişkili birçok soru barından yeni bir duruma kendilerini alıştıırırlar.

Avrupa'daki ülkelerde farklı kültür geçmişlerine sahip çocukların dilleri üzerinde yapılan son çalışmalar çelişkili sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bazı araştırmacılar göçmen çocukların ana dili konuşan arkadaşları gibi aynı dilsel seviyeye ulaşamamalarının sebebini açıklamada “dil açığı” nı işaret ederler. Diğerleri ise bu dilsel açığın genel dilsel kullanımlardan çok dar bir alanda tanımlanmış okuryazarlık etkinliklerinde görüldüğünü belirtmişlerdir. Bazıları ise yaşanan zorlukları şu faktörlerle ilişkilendirmişlerdir: ev sahibi dili, kişisel karakterler, sosyo-kültürel kimlikler. Buna ek olarak eğitim yönlü çalışmalar Fransa'da azınlıklara iki dilliliği geliştirici olanaklar verilmediğine vurgu yapar. Bunlar ayrıca okul performansındaki farklılıkların etnik azınlık gruplarından gelen öğrencilerin akademik yeteneklerine ilişkin olumsuz bir öğretmen tutumu oluşturduğunu iddia eder. Yine bu çalışmalar yaşanan bu tür zorlukların bu toplumlara uygulanan alt derecedeki kurumsal ve eğitimsel olanaklardan dolayı yaşandığı fikri ile bağdaştırırlar. Diğer bir fikir ise bu tür sosyal altyapıdan gelen çocukların kayda değer derecede gruplar arası farklılıkların gösterdiği heterojen toplumları temsil ettiği ve onların gerek dil gerekse diğer alanlarda az başarılı olarak nitelendirilemeyeceğidir.

Bu çalışma düşük eğitim gören ailelerden gelen okul çağındaki Türk-Fransız iki dilli ve Fransız-Türk tek dilli çocuklar, ergenler ve yetişkinlerin okur yazarlığının kritik göstergesi olarak metin üretme yeteneklerinin gelişimi üzerine yapılan araştırma projesinden yola çıkmıştır. Bu projenin amacı çocukların hedef dildeki akademik dosyalarını,kayıtlarını nasıl kullandığını göstermektir. Bu kayıtların üzerinde kontrol okul topluluklarındaki entegre ve verimli aktörler olarak onların başarısı için çok önemlidir.Bu projenin çerçevesinde ayrıntılı ve kişisel olarak uygun hale getirilmiş alt yapı ve okuryazar anketleri geliştirdik.Bu çalışmanın hedefi bu anketlerin sonuçlarını göstermektir.Bu sonuçlar kişilerin ev içi ve dışındaki okuryazarlık ile ilgili faaliyetleri ve demografik değişkenler üzerinde önemli bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. 4 farklı yaş grubundan (anaokul, ilkokul, lise ve üniversite) 277 katılımcıdan anketi doldurmaları istenmiştir.Bu bilgi bize aşağıdaki soruları cevaplamakta olanak sağlamıştır.

- 1) Okul dışında iki dilli öğrenciler hangi tür dilsel deneyimler yaşarlar?
- 2) Dil, kültür ve okuryazarlık arasındaki ilişki nedir?

- 3) İki dilliler, çevreleri, eğitim aldıkları ortamları, okuma-yazma etkinlikleri açısından bu ortamların doğası ile ilgili özellikler nelerdir?
- 4) Okuryazarlığın farklı gelişimsel düzeylerine ait öğrencileri tanımlayan ya da niteleyen nedir?
- 5) Hangi kaynaklara erişebilirliği vardır?
- 6) Kendi kendilerine ne tür okuryazarlık etkinliklerinde bulunurlar?

2. YÖNTEM

2.1 Kişiler

Tek dilli ve iki dilli gruplar okul sınıf düzeylerine göre düzenlenmiştir. Anketler, bir grup ilkökul öğrencileri, bir grup ortaokul öğrencileri, bir grup da lise öğrencileri tarafından doldurulmuştur. Her grup en az 20 öğrenciden oluşmaktadır. Aşağıdaki tablo bize okul-sınıf düzeyinde her gruptaki katılımcıların

Sayılarını gösterir.

Katılımcılar	Türkçe-Fransızca İkidilliler	Fransızca Tekdilliler	Türkçe Tekdilliler	Toplam
İlkokul	29	20	23	72
Ortaokul	27	22	22	71
Lise	29	21	20	70
Üniversite	21	23	20	64
Toplam	106	86	85	277

Tablo 1: Her gruptaki katılımcılar

Cinsiyet faktörünü kontrol edebilmek için popülasyondaki her grup için tablo 2'nin gösterdiği gibi eşit sayıda erkek ve kız sayıları kattık. Bu çalışma için asgari olarak 10 kız ve 10 erkek öğrenci talep edilmiştir. Tablo 2, bilgi verenler aynı sınıf düzeyinde olduğu için grup başına ortalama yaş grubunun da çok yakın olduğunu gösterir.

Okul Seviyeleri	Katılımcılar	Kız	Erkek	Toplam	Yaşın anlamı	Standart Sapma
İlkokul	T-F İkidilli	13	16	29	10,94	0,6090
	Fransızca Tekdilli	10	10	20	11,21	0,3924
	Türkçe Tekdilli	12	11	23	10,92	0,4623

	Toplam			72		
Ortaokul	T-F İkidilli	15	12	27	13,09	0,4235
	Fransızca Tekdilli	11	11	22	13,41	0,7845
	Türkçe Tekdilli	11	11	22	12,99	0,2799
	Toplam			71		
Lise	T-F İkidilli	19	10	29	17,02	1,1974
	Fransızca Tekdilli	10	11	21	16,43	0,4827
	Türkçe Tekdilli	10	10	20	15,57	0,6850
	Toplam			70		
Üniversite	T-F İkidilli	11	10	21	21,73	1,9882
	Fransızca Tekdilli	12	11	23	21,10	1,5145
	Türkçe Tekdilli	10	10	20	22,49	2,1942
	Toplam			64		
Toplam		144	133	277		

Tablo 2: Cinsiyet ve ortalama yaş başına bilgi verenler

Bu çalışma için iki dilli katılımcılar Rouen ve Grenoble'da yaşayan Türk göçmen topluluklarından seçilmiştir. Onlar Fransa'da doğup büyümüş ilk nesillerin çocukları ya da kızlarıdır. Neredeyse tüm iki dilli çocukları işçi sınıfından gelmektedir.

Ana dili Fransızcadan farklı olan diğer göçmen çocuklar gibi bu çalışmadaki çocuklar da 7 yaşına kadar aile içinde Türkçeyi edinmiştir. O yaştan sonra bu çocuklardan bazıları lise sona kadar ana dil eğitim sınıfları (HLI)na katılma fırsatı yakalamışlardır. Bu sınıflarda öğrencilere Türk dilinde yazma ve okuma olanağı verilir. Türk tarihi ve coğrafyası da bu sınıflarda öğretilir. Bizim çalışmamızdaki tüm kişiler bu sınıflara katılmaktadır. Öğrenciler Fransızca'yı (sonrasında onların baskın dili olacağı) anaokula girişte 3 yaşında edinmeye başlarlar.

Türkçe ve Fransızca iki dilli çocukların okuryazarlık faaliyetlerini karşılaştırma ve kıyaslamayı hedefleyen bu çalışmayı bitirmek için Fransa'da ve Türkiye'de kesitsel araştırma verileri topladık. Fransız tek dilliler

düşük eğitimsel ve sosyo-ekonomik altyapıya sahip aileler ile Fransızca yetiştirilir ve eğitilir. Yukarıda sözü edilen göçmen çocuklar gibi aynı okula giderler ve aynı mahallede yaşarlar. İki dilli bilgi katılımcıların ailelerinin kökenleri ve yerleri ile eşleşen Türk tek dillilerle ilgili veriler 2003 yılı Nisan ayında toplandı. Denizli'nin uzak bölgesindeki iki okul bu çalışma için işbirliği yaptı. Bu tek dilli gruplar ile bizim iki dilli gruplar sosyo-ekonomik statü bakımından karşılaştırılabilir.

Bu tümüyle stereo tip görünebilir ama bütün fabrika çalışanları ve deneyimsiz işçiler bu ikidilli çocukların babalarıdır. Bu iki iş dalı babalarının yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bunlar diğer profesyonel iş kollarına göre(10 çiftçi 50 teknisyen, ticaretle uğraşan, ofis çalışanları) daha aşağıda bir şekilde temsil edilir. Diğer bir taraftan Fransız tek dillilerin babaları diğerlerine göre daha fazla 30(profesyonel),40(nitelikli teknisyen),50 (ticaret ve ofis çalışanı) profesyonel iş kollarında çalışmaktadır. Türk tek dillilerin babalarında ise durum değişmektedir. 10(çiftçi) 20(esnaf) 34(öğretmen) ,70(emekli).

Annelerin işleri ile ilgili olarak Türk tekdillilerin annelerinin Fransız hemsinlerine oranla daha fazla ev hanımı olduğunu gözlemledik. Bu durum yüzde 72 ve 73 oranında iki dilli ve Türk tek dillilerin annelerini ilgilendirir. Tam aksine Fransız tek dillilerin anneleri hemen bütün iş kollarında üst derecede temsil edilir. Türk örneklerine göre daha sık yönetici konumunda çalışmaktadırlar.

2.2 Araç ve Prosedür

Fransa ve Türkiye'deki tüm kişilere benzer motive edici yönergeler verilmiştir. Başlangıçta tüm bilgi katılımcılara Fransa'da ve Türkiye'de yaşayan Türk tek dillilerin ve Fransa'da yaşayan iki dilli Türk çocuklarının okuryazarlık becerileri ile ilgili bir projede görevlendirildiği anlatıldı. Veri toplama kısmında kişilere yardım eden 3 araştırmacı bulunmaktadır.

Anket iki dilliler için 25,tek dilli gruplar içinse 21 sorudan oluşmaktadır.3 bölümden oluşmaktadır. Alt yapı özellikleri(demografik bilgiler), dil kullanım seçeneği(sadece iki dilliler için) ve okuryazarlıkla ilgili faaliyetler(televizyon izleme, radyo dinleme, bilgisayar kullanma, gazete ve dergi okuma, kitap okuma, ödev için materyaller kullanma, yazma etkinlikleri ve diğer etkinlikler)

Bu veriler bir takım statiksel analizlerle karşı karşıya getirildi. Bu anlatıcı statikselerin temelinde bulguların genel bir betimlemesi yapıldı. Khi-2 testi bilgi verenlerin yaşı ve kökeni gözetilerek cevapların dağılımındaki farklılıkları değerlendirmede yardımcı olmuştur.

3. SONUÇLAR

3.1 İki dilliler: Dil kullanımının Betimsel Yaklaşımı

Biz sadece iki dilli katılımcıların verilerini incelemekle başlıyoruz. Bu nedenle hesaba katılan anket sayısı 106'dır.(okul seviyelerine göre 4 bölüme bölünmüştür.29 ilkökul,27 ortaokul,29 lise ve 21 üniversite öğrencilerinden oluşur.) Fransa ve Türkiye'deki arkadaşları ile ve ailesinde kullanılan dilin genel bir betimlemesi ile başlayacağız. Bu nedenle, bulgular yaşlarına göre karşılaştırılacak. Verilerimiz konuşulan farklı kişilerin ve onların değişen durumlardaki dil kullanımını karşılaştırmayı olanak sağlamıştır:

- 1) İki dilli katılımcılar ne zaman annesi, babası kardeşleriyle ve aynı soydan arkadaşları ya da büyükleri ile konuştuğu
- 2) Bu muhatapların ne zaman iki dilli bilgi verenlerle konuştuğu
- 3) Bu etkileşimin Fransa'da ve Türkiye'de ne zaman yer aldığı

Bu sonuçlara dayanarak, ilgili muhatapların etkileşimlerini ve bu etkileşimlerin yerlerini karşılaştırmayı incelemek ilginç olacaktır. Bu etkileşimlerle ilgili olarak onların simetrik ve asimetrik karakterlerine gerektiği hallerde yorumlar ekleyeceğiz. Simetrik karakter ile iki konuşan arasında aynı dil ya da dillerde etkileşim olduğunu anlarız. Diğer bir taraftan asimetrik karakter ile konuşan kişi karşı taraf ile aynı dilde etkileşim kurmadığını anlarız.

Fransa'da Dil Kullanım Modelleri

Tablo 3 Fransa'daki iki dillilerin farklı kişilerle dil kullanımına ilişkin sonuçları gösterir. Tablo 4 ise iki dillilerle konuşanların konuştukları dili göstermektedir.

Sizinle Kullandıkları Diller	Sadece Fransızca	Sadece Türkçe	Hem Fransızca Hem Türkçe	Tepkisiz	Toplam
Anne	3	62	35		100
Baba		55,5	43,5	1	
Erkek ve Kız Kardeş	40,5	1	55,5	3	
Akranlar	37,5	2	61,5		
Büyük Ebeveynleri		79	2	19	

Tablo 3 Fransa'da farklı kişilerle konuşan iki dillilerin konuştukları dil

İkidillilerle kullanıcıları	Sadece Fransızca	Sadece Türkçe	Hem Fransızca Hem Türkçe	Tepkisiz	Toplam
Anne	2	76,5	21,5		100
Baba	1	66	33		
Erkek ve Kız Kardeş	40		57,5	2	
Akranlar	38,5	2	57,5	2	
Büyük Ebeveynler	1	77,5	1	20,5	

Tablo 4 İki dilli kişilerle konuşanların konuştuıkları dil

Her iki tablodaki oranlarla ilgili inceleme konuştuıkları kişilere göre katılımcıların dil kullanım modellerinde açık farklılıkları göstermektedir. Sonuçlar iki dilli bireylerin aileleriyle çoğunlukla Türkçe konuştuğunu gösterir. Aralarında Fransızca konuşanların sayısı çok azdır. Bunun yanı sıra Fransızca simetrik etkileşim ne anne ile ne de baba ile görülür. Tablo 3’deki bulgular anneye göre her iki dili de daha sık kullanan baba ile simetrik etkileşime işaret eder.

Başka bir taraftan, katılımcılar ile ailesi arasında küçük asimetrik etkileşim gözlemledik. (%18 anne ile, %14 baba ile.). Bu etkileşimler yer aldığı zaman anne ya da babası ile Fransızca ya da Türkçe konuşan çoğu zaman çocuğun kendisidir.

Kardeşleri ya da arkadaşları arasındaki etkileşime gelince katılımcılarımız ya Fransızca-Türkçe ya da sadece Fransızca’yı tercih etmiştir. Kardeşlerle olan etkileşimlerin %49’u Fransızca-Türkçe simetrik, %39’u da Fransızca simetrik. Arkadaşları ile olan etkileşimde ise %51 Fransızca-Türkçe simetrik, %28 Fransızca simetrik.

Etkileşimler asimetrik ise her zaman karşı taraf Fransızca ve diğer taraf da değişimli olarak dili kullanır. Büyükanne ve büyükbabalarla olan etkileşimde Fransa’da yaşayanlar için şüphesiz ki yanıtlanma eğilimi görülürken Türkiye’de yaşayanlar için tüm etkileşimler Türkçedir.

Özetlemek gerekirse, tablo 3 ve 4’deki bulguların temelinde iki dilli katılımcılarımız nesillerine bağlı olarak farklı dilsel modeller kullandıkları sonucu çıkarılabilir. Grupları tümüyle gözlemlersek, bulguları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

	Kuşak	Konuşulan Dil
Büyük Ebeveynler ile	Kuşak-2	Sadece Türkçe
Aile ile	Kuşak-1	1. Sadece Türkçe; 2. Fransızca ve Türkçe
	Kuşak 0	Fransızca ve Sadece Türkçe veya Fransızca

Tablo 5’de görüldüğü gibi Türk-Fransız iki dilli katılımcılarda yavaş ama kademeli bir dil değişim süreci yaşanır. Bu bulgular Fransa’da geçmişte yürütülen Türk göçmen çocukların ve ergenlerin aileleriyle Türkçe, kardeşleriyle Fransızca konuştuğu yönündeki çalışmalarla da desteklenmektedir. Buna rağmen, git gide artan ana dili terk edişin geri alınamaz mekanizmasını ön görmemek için dikkatli olmalıyız. Bu sebeple ancak bu dilsel kullanımların dinamik bir çalışması bizi süregelen süreç hakkında bilgilenmemize olanak sağlar.

Türkiye'deki Dil Kullanım Modelleri

Sizinle Kullanılan Dil	Sadece Fransızca	Sadece Türkçe	Hem Fransızca Hem Türkçe	Tepkisiz	Toplam
Anne		81	18	1	100
Baba		79	20	1	
Erkek ve Kız Kardeş	19	20,5	56,5	4	
Akranlar	4,5	72,5	19	4	
Büyük Ebeveynler	1	89,5	1	8,5	

Tablo 6 Türkiye'de farklı konuşanlarla iki dilli katılımcıların kullandıkları dil

Sizinle Kullanılan Dil	Sadece Fransızca	Sadece Türkçe	Hem Fransızca Hem Türkçe	Tepkisiz	Toplam
Anne		86	12	2	100
Baba		82	16	2	
Erkek ve Kız Kardeş	22	16	56,5	5,5	
Akranlar	13,5	62	19	5,5	
Büyük Ebeveynler		90,5	1	8,5	

Tablo 7 Türkiye'de İki dilli kişilerle konuşanların konuştuıkları dil

Fransa'da gerçekleşen etkileşimler gibi benzer genel bir eğilimin konuşmacı her kimse Türkçenin sadece veya Fransızlarla kullanımı Fransa'dan daha sık karşılaşılan bir olduğunu saptadık. Ana vatandaki bu etkileşimler için belli noktalarının altını çizebiliriz.

Ailelerle olan etkileşimlerin büyük bir çoğunluğu Türkçe ve simetrik (%79 anne ile etkileşim, %74 baba ile etkileşim) Bu sebeple dil değişimi Fransa'da olduğundan daha görülür. (Anne ile %10, baba ile %11 simetrik etkileşim vardır)

Türkiye'de aileleri ile asimetrik etkileşimde olan iki dilli katılımcıların küçük bir bölümünde Türkçe, Türkçe-Fransızca dönüşümü ile bir arada yer alır. Bu durumda Türkçe Fransızca dönüşümü aileden çok çocukta görülen bir durumdur.

Bu sonuçların diğer gözlemlerinde kardeşleri ve arkadaşları ile konuştukları zaman gençler artık kıyaslanabilir dil kullanımlarına sahip değiller. Eğer Türkiye’de ve Fransa’da kardeşlerle olan dil kullanımlarını kıyaslarsak ana dildeki etkileşim Türkçede varken Fransada yoktur. Diğer taraftan bu etkileşimler sadece Fransızcada az yer alır (Türkiye’de katılımcıların %16’sı kardeşleriyle Fransızca simetrik etkileşimde bulunurken bu oran Fransa’da %34’tür.) Buna rağmen dilsel dönüşüm oranı aynı kalır.(Kişilerin %49’u simetrik yollarla kullanır.)

Türkiye’de arkadaşlarla olan etkileşimler Fransa’da olduğundan daha çok Türkçe olarak gerçekleşir.(Türkiye’de kişiler arkadaşlarıyla %60 oranında Türkçe simetrik etkileşimde bulunurken bu oran Fransa’da %1’in altındadır. Bu nedenle simetrik ve asimetric olarak sadece Fransızca kullanımı çok daha küçük bir azınlıkta görülür.

Büyükanne ve büyük babalarla olan etkileşimler Türkiye’de gerçekleştiği zaman değişmez. Bu etkileşimler Fransa’da daha çok Türkçe olduğu için sonuçlar şaşırtıcı değildir.

Özetle, sonuçlar gösteriyor ki Türkçe ile dönüşümlü olarak ya da sadece Fransızca kullanmak özellikle Türkiye’de kardeşleriyle olan etkileşimlerde sık, arkadaşlarla olan etkileşimlerde az oranda görülür. Diğerleriyle Türkçe kullanmak daha baskındır.

Dil Kullanımı ve Yaş

Yaşa göre olsun ya da olmasın Türk göçmenliğinden gelen genç iki dilliler aileleriyle ve arkadaşlarıyla olan etkileşimlerde farklı bir şekilde Türkçe kullanmışlardır. Sonrasında ilkökul öğrencilerinin cevaplarıyla ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin cevaplarını karşılaştırdık. Bulgularımız 4 veri tipindeki yaşların etkisini incelememize olanak sağladı.

1. Kişilerin anne baba kardeşleri ve aynı soydaki arkadaşlarıyla Fransa’da kullandıkları dil
2. Annesi, babası, kardeşleri ve aynı soydaki arkadaşları, büyükanne ve büyükbabaları tarafından Fransa’da kullanılan dil
3. Kişilerin anne baba kardeşleri ve aynı soydaki arkadaşlarıyla Türkiye’de kullandıkları dil
4. Annesi, babası, kardeşleri ve aynı soydaki arkadaşları, büyükanne ve büyükbabaları tarafından Türkiye’de kullanılan dil

Sonuçların gözden geçirilmesi yaşın bu farklılıkları açıkladığını gösterir. Yaşı ne olursa olsun iki dilli bireyler Fransa’da kişilerle konuştukları dilin seçiminde etkileşimin yönü ne olursa olsun kendilerini ayırmazlar.

Türkiye’deki etkileşimlere baktığımızda ise aynı soydaki arkadaşları ile olanlarda yaş ile birlikte bir değişim görülmektedir. Küçükler(ilkökul ve ortaokul) Türkçe-Fransızca dönüşümlü kullanan gençlere göre (lise ve üniversite) daha sık sadece Türkçe kullanmaktadır. Bu farklılıklar katılımcıların arkadaşları ile ve arkadaşların katılımcılarla etkileşimi için önemlidir.

Bu farklılığın temelinde Türk göçmen ailelerden gelen lise ve üniversite öğrencileri Türkiye’ye döndükleri zaman kendilerinden küçüklere oranla daha fazla Fransızca konuşan yaşlılarıyla iletişim halinde olduğu yatmaktadır.

Sonuç olarak, ana vatana dönme sıklığı ile yaşın arasında önemli bir ilişki yoktur.

İki Dillilerin Türkçe Kültürel Deneyimleri

Çok az sonuçlar önemli olarak ortaya çıktı. İki dillilerdeki kültürel etkinliklerde Türkçe dilinin gelişmesi yaşla ilerlemediği gerçeği ortaya çıkmıştır. Bütün sonuçları karşılaştırdığımızda özellikle doğru bir durumdur. Aslında iki dillilerin şunları söylemiştir:

-Aynı oranlarda Türkçe televizyon izlemek (%70 sık,%28 bazen,%2 asla)

-Aynı oranlarda Türkçe radyo dinlemek(%30 never,%42 bazen,%28 often)

-Türkçe müzikler dinlemek(%74 sık, %25 bazen,%1 asla)

-Aynı oranlarda Türkçe kitap okumak(%36 asla,%55 bazen,%8 sık sık)

-Aynı oranlarda Türkçe yazmak(%14 asla,%67 bazen,%19 sık sık)

Önemli olarak nitelendirilecek tek sonuç ana dildeki okuma oranıdır. Fakat, bu sonuç Türk göçmen ailelerden gelen genç iki dillilerin özelliklerden çok genel bir eğilimi doğrulamaktadır: ilkokul ve ortaokul öğrencileri, lise ve üniversitedekilerden daha az Türkçe gazete okumaktadır.

3.2 Kültürel Etkinlikleri ve Dil Kullanımlarını Karşılaştırma

Karşılaştırma her yaş grubu için yapılır. Her yaş grubu ve topluluk için aşağıdaki etkinlikler karşılaştırılır.

OKUMA

Gazete veya dergi okur musun? Evet/Hayır

Ülkenin baskın dilinde okur musun? (sık sık, bazen,asla)

Yabancı dilde okur musun?(sık sık;bazen;asla)

Yabancı dilde basılmış kitaplar

KİTAP OKUMA

Kitap okur musun? (evet/hayır)

Baskın dilde kitap okur musun? (sık sık,bazen,asla)

Yabancı dilde kitap okur musun? (sık sık,bazen,asla)

Yabancı dilde basılmış kitaplar

Okuduğun kitap türleri:roman,fantastik,bilim kurgu,masal,deneme,şiir

OKUL HARİCİNDE YAZMA

Okul etkinlikleri haricinde herhangi bir şey için yazar mısın ? (evet/hayır)

Baskın dilde yazma (sık sık,bazen,asla)

Yabancı dilde yazma (sık sık,bazen,asla)

Yazma çeşitleri: Mektuplar,günlükler,hikayeler,şarkılar,şakalar,şiirler

TELEVİZYON İZLEME

Baskın dilde televizyon izleme (sık sık,bazen,asla)

Yabancı dilde televizyon izleme

RADYO DİNLEME

Radyo dinler misin? (evet/hayır)

Baskın dilde radyo dinler misin? (sık sık,bazen,asla)

Bu çalışmanın daha açık olması için herhangi bir oran göstermeden sonuçlar verilmiştir.

Toplumlar Arası Farklılıklar

İki dilli ilkokul ve ortaokul öğrencileri için tek dilli yaşlılarına göre daha az okumaktadırlar. Diğer taraftan tek dilli toplumlar kendilerini ayırmamaktadır.

Türk tek dilli öğrenciler diğer iki gruptan okumada daha fazla sayıdadırlar. Kendilerini Fransızca bazen okuyanlar olarak değerlendirenler birbirlerinden ayırmamışlardır.

İki dilli öğrenciler baskın dilde daha az okuyanlardır. Fransızca tek dilli öğrencilerin Fransızca okuma oranları Türk tek dilli öğrencilerin Türkçe okuma oranlarından daha fazladır. Bu sonucu etkileyen unsur da daha fazla eğitim görmeleridir.

Türk tek dilli lise öğrencileri her iki tek dilli popülasyona göre daha fazla sayıda yabancı dilde kitap okuduklarını söylemişlerdir. Sonuçlara göre bu dil çoğunlukla İngilizcedir.

İki dilli ilkokul öğrencileri diğer ilkokul öğrencilerine göre okul dışında hiçbir yazma etkinliğinde bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Fransızca tek dilli yaşlılarına göre daha az Fransızca yazdıklarını bildirmişlerdir. Yazmanın sıklığına gelince Türk tek dilliler Türkçe yazma konusunda orta bir seviyeye sahipler.

İki dilli lise öğrencileri Fransız tek dilli yaşlılarına oranla daha az yazdıklarını söylemişlerdir.

Bütün Fransız tek dilli öğrenciler yaşları ne olursa olsun daha çok ülkenin baskın dilinde televizyon izlediklerini söylemişlerdir. İki dilliler ve Türk tek dilliler kendilerini ayırmamıştır.

İki dilliler tek dillilere oranla daha az Fransızca radyo dinlediklerini söylemişlerdir.

Türk tek dilli ortaokul öğrencileri masal okumamaktadır. Fransız tek dilliler iki dillilere göre daha fazla masal okurlar.

Tüm yazma tipleri ilkökul ve ortaokul öğrenci toplulukları içinde temsil edilmiştir. Her yaş grubu ve bazen her soy grubu belli bir yazma tipine sahiptir.

Tablo 8 Topluluklara ve yaş gruplarına göre yazma etkinlikleri

Okul Seviyesi	İki dilliler	Fransız Tek dilliler	Türkçe Tek dilliler
İlkokul	+mektuplar -Özel günlükler -anlatılar	+şarkılar +özel günlükler	+hikâyeler -listeler -espriler -şarkılar
Ortaokul	+listeler -hikâyeler	+mektuplar +hikâyeler +şarkılar	+şiiirler -mektuplar -listeler

Bu tablo toplumların bazı kültürel özelliklerini göstermektedir. Özellikle Türk tek dilli çocuklar daha az eğlenceli yazı etkinlikleri yapmaktadır. Diğer taraftan daha fazla hikâye ve şiir yazmaktadırlar. İki dillilerle ilgili olarak onlar daha az sayıda yazma türüne sahiptirler. Sadece liste ve mektup yazdıklarını belirtmişlerdir. Karşılaştırıldığında, Fransız tek dilli öğrenciler daha farklı tipte yazma etkinliklerinde bulunurlar.

Buna rağmen, lise ve üniversite öğrencileri soylarına göre bu noktada kendilerini ayırtmazlar.

Tablo 9 soylara ve katılımcıların okul seviyelerine göre farklılıkları özetler:

Köken	Okul seviyeleri	Özellikleri
İki dilliler	İlkokul öğrencileri	Tek dilli FR ve TR daha az basın okuma raporu Asla FR ve TR bilenlere oranla herhangi bir okul etkinliği dışında daha çok yazıyoruz İlan yazma FR bilenlere oranla Fransızca az sıklıkta Diğerlerinden daha fazla mektup yazma, rapor; ama daha az hikâyeler ve kişisel günlükler
	Ortaokul öğrencileri	Tüm tek dillilere oranla daha az basın okuma raporu

		Diğerlerine göre Rapor okuma perimassalları okumadan az	
	Lise öğrencileri		
	Üniversite öğrencileri	Sadece FR bilenlere oranla rapor okuma perimassalları okumadan az	
Türkçe tek dilliler	İlkokul öğrencileri	Rapor yazma hikâye yazmadan, listeler, espriler ve şarkı ama daha az	
	Ortaokul öğrencileri	Rapor yazma az, fazla şiirler, ve listeler	
	Lise öğrencileri		
	Üniversite öğrencileri		
Fransızca tek dilliler	İlkokul öğrencileri	Tv izleme raporu daha sık iki dilli ve TR bilenlere oranla	Şarkı ve kişisel günlükler yazmaya raporu daha fazla
	Ortaokul öğrencileri		Mektuplar, hikâyeler ve şarkılar yazma raporu fazla
	Lise öğrencileri		
	Üniversite öğrencileri		

Topluluğa ve yaş gruplarına göre okuma yazma etkinlikleri

Tek dilli ve İki dilliler Arasında Homojen etkinlikler

*Tüm lise ve üniversite öğrencileri soyları ne olursa olsun aynı oranda okurlar

*Tüm ilkokul ve lise katılımcıları aynı oranda baskın dilde okudukları bildirirler.

*Tüm kişiler yabancı dilde aynı oranda okudukları söylerler. Tek farklılık yabancı dilde daha fazla okuyan öğrencilerle diğer yaş grubundaki katılımcılar arasında gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra yabancı dil hepsi için ortaktır. Çoğunlukla İngilizcedir.

Tüm öğrenciler aynı oranlarda kitap okurlar

Tüm ilkokul, ortaokul ve lise katılımcıları aynı oranda baskın dilde kitap okuduklarını söylerler.

Tüm ortaokul ve lise katılımcıları ve ayrıca üniversite öğrencileri aynı oranda yazdıkları ifade ederler

Tüm katılımcılar aynı oranda yabancı dilde yazdıklarını söylerler

Türk tek dilliler ve Türk-Fransız iki dilliler yaşları ne olursa olsun aynı oranda baskın dilde televizyon izlerler.

Tüm katılımcılar aynı oranda radyo dinledikleri ifade ederler. Türk tek dilliler baskın dilde radyo dinlemek hususunda kendilerini Fransız tek dilli ve Türk-Fransız iki dillilerden ayırmazlar.

Tüm katılımcılar aynı oranda roman, fantastik, bilim kurgu, deneme, masal ve şiir okurlar

4.SONUÇ

İlk olarak, çalışmamız Türk göçmen aileden gelen Türk-Fransız iki dilli genç insanların Türk ve Fransız tek dillilerle karşılaştırıldığında çok benzer okuma yazma faaliyetlerine sahip olduğunu gösterir. İki dilliler belli etkinliklerde tek dillilerden ayrılrsa da bulgularımız çoğu iki dilliler ile tek dilliler arasında özellikle televizyon izleme radyo dinleme gibi etkinliklerde önemli bir farklılığın olmadığını ortaya çıkarmıştır. Biz bu farklılıkların iki dilliliğin sosyal sınıfta belli bir üyeliğe ait oldukları gerçeği dışında bir nedenden dolayı olmadığını düşünüyoruz. Diğer bir taraftan çalışmamız, iki dillerin dil ve kültür kökenleriyle güçlü bir bağ devam ettirdiğini göstermektedir. Onlar sık sık ülkelerine geri dönerler Fransızcadan daha çok Türkçe televizyon izlerler ve aileleriyle ana dilde iletişim kurarlar. Bu nedenle çalışmamız önceki çalışmaları doğrulamaktadır. Tüm bu sonuçlar iki dilli çocukların ve ergenlerin dil ve kültürlerini koruma sürecinde olduklarını aynı zamanda baskın dil ve kültürle de entegre olduklarını gösterir.

15-24 yaş arası Fransa'da kültürel deneyimlerle ilgili çalışmasında Patureau (1992) genç insanların boş zaman aktivitelerini varlık ve hareket altında, güçlü sosyal bağlar, eğlence ve ifade edebilme özgürlüğü altında kurduklarını söyler. Bu yaş grubunun özellikleri arasında amatör aktiviteler için müzik faaliyetleri, video ya da gazeteden çok dergi okuma olduğunu söyler. Böylece aileden ve okuldan edinilen evrensel bir kültürü öne sürebiliriz. Irtis-Dabbagh'a göre çok kültürlü yerlerdeki sosyallik sadece geçmişin mirasını taşımaz aynı zamanda şu an yapılan işi de kapsar. Bu nedenle Türk-Fransız iki dilli gençler sadece tek dillerden farklı olarak dilsel ve kültürel özellikleri taşımazlar aynı zamanda bunların sentezini yaparlar.

Çeviri: